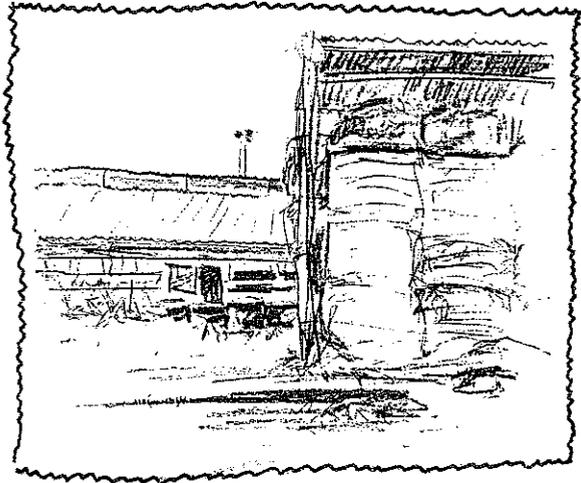
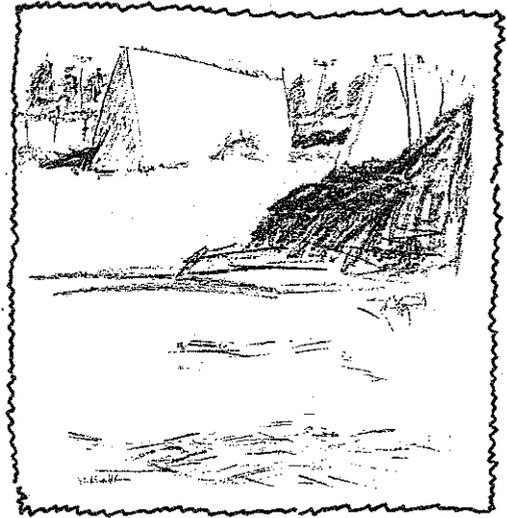

הד - הגלבוע

קבוצת שלווחות גליון מס' 9, סיון תשנ"ז
יוני 1997

49
מס' 9
מס' 9
מס' 9

מהיום ומזמן
לחודש סיון

שנת היובל - הצעות	-	תיבת התהודה
ברכה גורן	עם	הטרקטוריסטית הראשונה
רפאל בייפוס	עם	הלול, אז (ועכשיו)
פרידה רותם	-	לול פטום 1997
מיכאל ערמון	-	עננים באופק
ראובן ארצי	-	חג המשק - שיר
ניצה קנר/רפי אלון	-	ועדת בנים, סיכום תקופה
סמדר הדסי	-	חינוך משותף בלתי פורמלי
		עמוד זכרון

איורים: קני גולדמן

השער: עליזה גלבוש

מכוח חווית השיבה לאדמת ארץ-ישראל וההשתתפות כפועל בגאולה הלאומית, על הנימה המשיחית שנשתמעה ממנה; על רקע ההתפרקות מן המוסדות החברתיים המקובלים, ובהשראת תחושת הראשוניות שביחסים הבין-אישיים - גאה הרכיב המחודש שבתודעה הדתית בקרב החלוצים הדתיים, וחתר להחזיר את התודעה למקורותיה. וכך נאמר ב"קול קורא", שפרסם "הפועל המזרחי" לאחר ייסודו ב-1922:

הפועל הדתי... בא אל הארץ עם הרעיון הגדול של עבודה ויצירה... עם השאיפה העצומה להתחדשות חיי האומה על יסוד של חיים רעננים וטבעיים וכיחד עם זה גם עם הכמיהה הגדולה להתחדשות חיי היהדות פה בארץ מולדתה אחרי שנקפאה ונתאבנה בארצות הגולה... אנו רוצים ביהדות של תורה ועבודה, שעל ידה תבוא היהדות במגע עם הטבע, החיים והלאום ותשוב להיות לא רק מסורה וסמל ירושה בלבד, כי אם הרגשה חיה פנימית הנובעת מקרב הלב. אנו שואפים לשוב אל החיים העבריים הקדמונים, אל היהדות התנ"כית המקורית המיוסדת על הצדק והישר ועל המוסר.

הצעות החברים

עם כל המאמץ להיות נאמן ללשון המקורית של ההצעות השונות, ריכזנו הצעות דומות ברוחן ביחד.

טיול גדול לכמה ימים

- א. לירדן.
- ב. בקבוצות, נוסח הטיול לאילת "בשנות ה-40"
- ג. לפי גלאים או במשותף.
- ד. לחו"ל לבני 50 ומעלה ("ותיקים").

מופע מקורי

- א. רציני.
- ב. מחזמר גדול שיכלול את כל שכבות הצבור, כולל משחק וריקודים, מוסיקה, מקהלה וכלים מוסיקליים.
- ג. ביום העליה על הקרקע, או בסמוך לו, ארוע גדול מסכם 50 שנה.

פעולות ופרוייקטים (מיזמים)

- א. לשיפור הנוי ופני המשק, כולל הדברת עשבים באיזור המשק.
- ב. פרוייקטים של יחידים או במשותף לציון היובל.

- ג. פעולות שיפעילו כמה שיותר מצבור המבוגרים והילדים, כל אחד לפי דרכו באמנויות השונות.
- ד. פעולה מתוצרת בית (לא בידור חיצוני).
- ה. פרויקט סמוך לבית המדרש - חדר לימודים, הרצאות וכו'; אולם ספורט וארועים, וכל הנ"ל תוך ניצול "שלוחות הישוב הראשון שעלה להתישבות אחר קום המדינה".
- ו. למימון הנ"ל: מוסדות הממשלה (קרן ירושות), קק"ל, המועצה האיזורית, מפעל הפיס, והורי החברים (הנצחה).
- ז. שכל משפחה או קבוצה תכין משהו לטובת הקבוץ, לחדר האוכל, בתי ילדים ועוד מקומות צבוריים.

ארועים שונים:

- א. מתן כבוד לותיקים באיזה שהוא אופן.
- ב. ימי עיון: חשש וצורך בשינוי תוכנית העבודה.
- ג. מופעים קטנים לאורך השנה (לחזק את תחושת היחד והגאווה המקומית בשנת הולדת שלוחות).
- ד. להקים חדר זכרון ולחפש דרכים לזכור את אלו שאינם.
- ה. צעדה של אוכלוסית שלוחות, אנשים, נשים וטף.
- ו. תערוכה של כל ענפי שלוחות במיטבה.
- ז. ארועים פנימיים כמו - תערוכת צילומים (לפתח אחדים לגודל פוסטר ושיתחלפו), תחביב, בחירת "יקיר שלוחות", ארוח משפחות, עתון חי.
- ח. מפגש משפחות עם הבנים שעזבו (לא בשבת) - בסגנון חתונה בחוף עם תזמורת.
- ט. חולצה לכל תושבי שלוחות עם סמל "שלוחות 50".
- י. מפגש גרעינים (מהראשון עד האחרון).
- יא. קייטנת נכדים.
- יב. גיוסי עבודה - התמורה לקידום מטרות שונות - מחלבה, רהוט למועדון ועוד.
- יג. הוצאת ספרון שיכלול לקטי מאמרים מהעבר וכתבות.

יד. כתבה מצולמת ע"י צוות הוידאו של שלוחות.
טו. קבוצות דיון על עתיד הקבוץ.

"יום כייף"

יום כייף בתוך הקבוץ ליום אחד (בגלל המצב הכלכלי); תפילה, ארוחת בוקר חגיגית ביחד, הרצאה, פעילות ילדים, ולכל הגילים ארוחת צהרים חגיגית, אפילו עם שרותי הסעדה כדי לחסוך הכנה ועבודה. לסיים בטיול לשדות שלנו עם הופעות ובערב להביא אמן. לא הייתי מזמין אף לא אחד מחוץ לקבוץ כדי לחסוך - שזה יהיה רק החג שלנו, לאלה החיים בתוך הקבוץ.

משאלה

הייתי רוצה לראות לכבוד שנת ה-50 קצת יותר סבלנות בין חבר לחבר וחברה. אני מוכנה "למחוק" לכולם מה שחשבתי עליהם עד כה ותחזירו לי באותה מטבע. כאשר כולם יאהבו אחד את השני אז כל פעילות תהיה כייפית.

"יזמן שלוחות" הי' סיון תשי"ג 19.5.53

(מתוך חמש שנים להתישבותנו)

כשבאנו למקום הזה, מצאנו שדות שנעזבו ע"י בעליהם הקודמים, ולא היו בנמצא אותם סידורים אלמנטאריים שבלעדיהם לא יתכנו כיום המשק והחיים במחנה. נחל ה"מדוע" היה לנו קו גבול אליו התקרבנו רק בנשאנו נשק. אהל שמש כחדר אוכל ואת מנת הקלוריות החסרה מלא האבק שכיסה את הצלחות לפתים קרובות למדי... אם נשזה עתה את מצבנו הנוכחי למצב ששרר אז, יתחוויר לכל אחד מה גדולה כבוד הארץ אותה עברנו בחמש שנות התיישבותנו. (שלמה ג.)

היום הוצאת רשיון נהיגה על רכב, ועל טרקטור לא כל שכן, הוא מעשה שגרתי אבל עם עלית שלוחות על הקרקע לפני 49 שנה מעטות היו החברות שנהגו על טרקטורים, וברכה היתה אצלנו הראשונה.

מתחת לעץ הענף בחצר הירוקה של משפ' גורן, יושבת ברכה על ספת הנדנדה ובעקבות השאלות משחזרת את החלק שלה בימי שלוחות הראשונים.

מאיפה בא לך הרעיון לעבוד על טרקטור דוקא?

לפני שעלינו ארצה, עוד ששהינו בהכשרה בשוודיה, שאלו אותנו מה נרצה לעשות בארץ ישראל. בעיר על יד כפר הולדתי המקצועות המכובדים היו שענות ורפואת שיניים, גם לבנות. השליח מן הארץ צחק מהמקצועות הגלותיים האלה ואמר "חשוב לעבוד את האדמה ובחורות עובדות על טרקטור" - מאז חלמתי לעבוד בשדות על טרקטור.

בשלוחות, בשנים הראשונות להתישבות, מיד הסכימו לזה?

נלחמתי קשות. פניתי לאסיפת החברים. היה מי שאמר "אשה לא עובדת על טרקטור!" חשבתי שאני "המשוגעת" היחידה ואז הלכתי להתעניין איפה בן עובדות בחורות על טרקטור והגעתי לבית השיטה.

מהחוג לכתובת זכרונות כתבה הטי באר חברת בית השיטה ב- 26.5.94: עבודתי בפלחה

"במלחמת העולם השנייה, כאשר רומל התקרב לגבולות הארץ וחברים רבים היו כבר מגוייסיים לפלמ"ח ולצבא הבריטי, התעוררה בקיבוצים הבעיה של כוח אדם לענפי העבודה, בהם רוב העובדים היו בחורים. תנועת הפועלות, שדגלה בכלל בשוויון זכויות וחובות הנשים, עודדה אז את החברות בקיבוצים, ללמוד

מקצועות גבריים ולקבל על עצמן את האחריות לניהול ענפים ותפקידים שונים במשק, מה שעשו הבנות שלנו אחר כך במלחמות - בלי כל רשיון בלי כל עקבות.

אני זוכרת, שאחרי השבת השחורה, כאשר חברים רבים נלקחו לרפיח, החליטו החברות שלנו ללמוד את כל קווי החשמל והמים ואת הפעלת הבארות, כמו כן גם את תיקוני החשמל וקווי המים. יצאנו קבוצת חברות עם החברים האחראים על רשת המים והחשמל לראות מעשית איך מפעילים ואיפה בכלל נמצא כל דבר ודבר, הקשור בזה.

באותה תקופה ארגנה תנועת הפועלות קורס לטרקטוריסטיות, שתי חברות שלנו נשלחו לקורס זה. גם לי קסם מאד לעבוד בענף הפלחה, למדתי את הפעלת הטרקטור ואת העבודות השונות עם המכונות בשדה, באופן מעשי בעבודה, בהדרכת מנהל הפלחה. שלוש הפלחיות עבדנו בשדות במשמרות, כנהוג בפלחה. במשמרת הבוקר משעה 4.00 עד 12.00, או במשמרת אחרי הצהריים מ-12.00 עד 8.00 בערב, או במשמרת הלילה".

והצעד הבא...?

ככל שיותר אנשים היו צריכים להתגייס לצה"ל, הדיון היה סוער. כשדברו על מי שיאייש את צוות ענף הטרקטורים, אז קמתי בהתרגשות הרמתי את קולי ואמרתי: "אני אעבוד על טרקטור!"

כמה טרקטורים היו אז?

היה טרקטור שרשראות ורק אחר כך הגיע טרקטור על גלגלים. לטרקטור שרשראות היה מנוע עזר וכדי להתניע אותו משכת בחבל; אחרי שמנוע זה התחמם מספיק, הוא התניע את המנוע הגדול באמצעות שילוב מנוף. למשוך בחבל לא היתה בעיה כי היה לי המון כח בידיים, אבל להרים את יצול המחרשה כדי לחבר אותו ליצול של הטרקטור, "שבר את הגב". הייתי מחפשת

אבן גדולה ושמה מתחת ליצול ולאט לאט מתמרנת את הטרקטור אחורה. כדי לשנות את כיוון הנסיעה היו שני מוטות, אחד לכל שרשרת.

והקפיצות של הטרקטור בשטחים שהטופוגרפיה לא ישרה, לא שברו

גב?

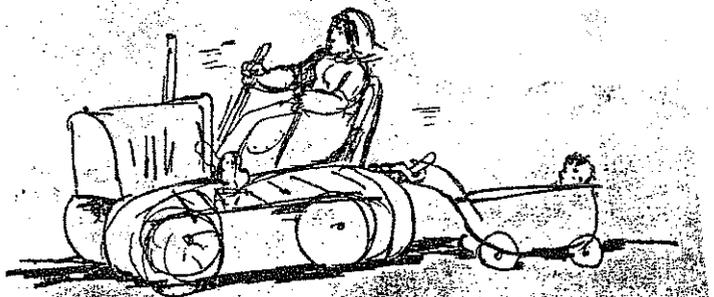
זכרתי שכאב לי הגב כבר בחוץ לארץ. במיוחד קשה היתה עבודת דיפון בשטחי מספוא עם טרקטור שרשראות.

היום יושבים בתא ממוזג, איך התגברת אז על האבק?

בקיץ, כל כלי שעובדים איתו טוחן אבק, והרכבתי משקפי מגן. ממש התכסיתי באבק ומרוב שנשמתי אבק הייתי צריכה חצי שעה להתקלח כדי להפטר משכבות אבק שהתייבשו באף שלי.

מי לימד אותך?

מנחם לוטן היה מרכז הפלחה ונתן לי לשבת על הטרקטור על יד מדריך כדי ללמוד. הייתי מסתכלת איך חורשים תלם ישר, איך מישרים שטח ועוד. אחרי זמן קצר נהגתי לבד ובצעתי את העבודה כשהמדריך נמצא בשטח.

אמא - טרקטוריסטית

קריקטורה - אריה נבון

"התמונה הזאת נתנה לי גרוי להתחיל לכתוב"

אני זוכרת שכבר היה טרקטור גלגלים שהסעתי את גדעון לוטן
לבית הספר שאני נוהגת והוא על הברכיים שלי. עד היום אני
חושבת שהילד הזה (גדעון) חייב לברך הגומל שנשאר בחיים.

ברכה מסיעה את גדעון 1951

עבדו במשמרות?

היו עובדים בכ-3 משמרות כדי לנצל את הכלים, וכמובן בלילות. פעם עבדתי לבד בשטח לא רחוק מהכניסה למשק היום (למרות שזה היה בזמן ה"פדאיון" מכיון שזה היה "קרוב" חשבו שלא צריכים שומר).

היתה זו משמרת לילה ומדי פעם "הדיסקוס" היה נסתם. הצטרכתי לרדת כדי להוציא את הגושים מבין ה"דיסקים". לא היה לי נעים להגיד שאני מפחדת.

בלילה אחר עבדתי בשטח הזה ופתאם מולי נדלקו שני פנסים בורקים - שתי עיניים של תן שעמד מול פנסי הטרקטור. לא שמעתי כלום בגלל הרעש של השרשראות והמנוע. קודם שמעתי יללות אבל חשבתי שזה הטרקטור.

היו עוד מפגשים מעניינים?

עבדתי מעל מעוף - קרוב לצוק האדום - שם גדלנו "חריע" לשמן חריע, צמח בעל פרחים משגעים. צריכים לזכור שהגבול בינינו לממלכת ירדן עבר בקרבת רכס הגלבוע. לפתע הופיעו מאי שם פרשים רכובים על סוסיהם; חששתי, הם עמדו והסתכלו, ורכבו להם הלאה. למה לא דיברו? "פדאיון"?

לא היתה שמירה?

בדרך כלל התלווה שומר חמוש לטרקטוריסטים שעבדו רחוק מן הבית, פעם, השומר שלי, שישן בסוף התלם כשהתקרבתי התעורר פתאם, תפס את האקדח שמתחת לראשו וכיוון אלי... עד שהתאפס.

מתי החלטת לעבור ענף?

התחייבתי ל-3 שנים (בתנאי זה נתנו לי את ההשתלמות). עבדתי 3 שנים.

ואחר כך לימדת את האחרים?

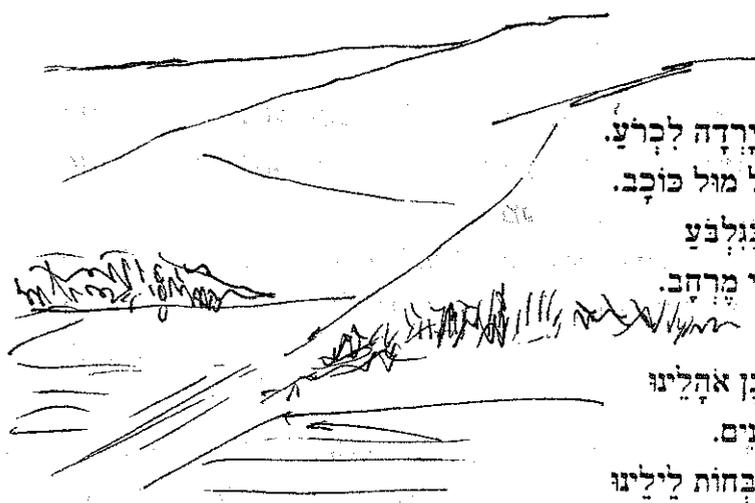
היו כמה שקבלו השתלמות רשמית אצלי ואחד שבא ללמוד "אחרי שעות העבודה", קודם שאל אם יוכל רק להסתכל, ולעבוד מעבר ל"מדוע" קצת וכך למד משה גורן לנהוג על טרקטור, "הכין את השטח".

והשיר הזה, פרי עטה של ברכה, מסכמת תקופה.

רְגַעֵי אוֹשֶׁר
לְחֵרוֹשׁ תֵּלֶם בְּאֲבִיב
הָאֲדָמָה
רִכְּהָ, חוֹמָה וּמִתְפוֹרֶרֶת
וְכָל פְּרִחֵי הַבֵּר שֶׁנִּקְצְרִים
הַבְּשָׂמִים הָאֵלֶּה
שֶׁל אֲדָמָה
וְצִמְחֵי גֵן עֵדֶן
הַנְּחוּחוֹת הַמְּשֻׁבְּרִים
וְאַחֲרֵי הַמְּחַרְשָׁה הוֹלְכוֹת
הַחֲסִידוֹת

רשם: ראובן

זמר

לא ארחת גמלים ירדה לכרע.
לא דבשת היא אל מול כוכב.
זה הרים הרים שפגלבע
הררים צופים אלי מרחב.

הם זוכרים את לבן אהלינו
שפשטו בעמק כיונים.
הם זוכרים את מזבחות לילינו
שעלו באש הנונים.

איך היום קסומים ולא מיתן
שבנו הנה במשעול הלז
לחדש לכתנו אל העין
לפעם שירנו מני אז.

הם זוכרים זוכרים עוד... ואנחנו
האם שוב נמלא ראשו טל
ולבנו זמר? או שכחנו
את אשר לשכת לא נוכל?

שירו לי כי טוב לי טוב לשמע
שוב כאז מול סהר זה ותכול
שירו עד ימוש גם הגלבע
ויצא עמנו במחול.

שוב כאז לבן הולך תסהר
ומושך בקרן היובל.
שוב כאז הלב פותח שער
ונדמה: לעד לא ינעל.

כי שרר מתר הוא לי הזמר
כי ציזת זרעתי בדמעה
כלרועים בהג של גור הצמר
לנו התגמול
והתרומה.

אברהם שלונסקי

לאחר שהתקלקל התנור בליל שבת, החלק החשוב של הסעודה מאז עלית הקבוצה על קרקע, נשאר עמוס על עגלת הקומות בחדר קירור. העוף מקורו מענף הלול, כמובן, שתמיד תפס מקום של כבוד צנוע במערכת המשקית.

רפאל בייפוס, לולן ותיק מספר על היווצרות הענף עם ראשית הישוב.

רפאל יושב ליד מכתבתו בהנהלת חשבונות ומתאר את הכל כאילו היה זה אתמול. "אני הייתי הלולן הראשון במחנה בפרדס חנה. לא היה שם ממש לול במושגים של היום, רק כשהגענו ל"אשרפיה", הקמנו סככת פח לתצרוכת בית. את התרנגולות הבאנו מפרדס חנה. עם ההעברה לנקודת הקבע, שלוחות של היום, בנינו את בית האימון מבטון שהכיל 4 חדרים. זה המבנה הבנוי הראשון בשלוחות. אחר כך בנו את הלול הראשון שעמד במקום שהלול המבוקר עומד היום. הכל היה די פרימיטיבי. הכל נעשה בידיים. תערובת ערבנו ביד, החלפנו ריפוד - קש או שבבי עץ - כל יום, ידנית כמובן. על שטח קטן באתר מגרש הכדור-סל של היום, נזרע שדה תלתן למספוא שקצרנו, אנו הלולנים, בחרמשים כדי לספק לתרנגולות ירק כל יום. התלתן הקצור הובא למקצצת יד כדי שהמזון יהיה זמין לעופות.

נכון שבחום של העמק העופות סובלים, לכן על גגות המבנים הותקנו ממטרות שבהחלט צננו את האויר; גם סיידנו את הגגות כדי להפחית בקרינת השמש. התרנגולות שגדלנו היו מגזע "לגהורן" להטלה, שאת אפרוחיהן אימנו בבית אימון בשיטת חום של "אומנת". האומנת מפח חוממה ע"י נפט. כמובן שדאגנו שכל יום מיכל הנפט יהיה מלא. בכלל, השאיפה היתה להיות עצמאיים באספקת ביצים ועופות, ואז עלה הרעיון לבנות מדרגה לאפרוחים לצרכינו בלבד.

קבלנו חלקי מדגרה מגרמניה והרכבנו אותה לבד. במדגרה הכנסנו כ-3000 ביצים בתנאים די פרימיטיביים. כל 3-4 שעות היינו חייבים "לגלגל" את הביצים, דבר שנעשה ע"י מנוף. בלילות היה זה תפקידו של השומר. בשבתות לעומת זה, לא גלגלנו ולא נגרס נזק. ההפעלה היתה חשמלית ואם קרתה הפסקת חשמל בלילה, היינו צריכים לקום כדי לפתוח את הדלתות לאורר את התאים שלא יהיה מחנק.

אחרי שהאפרוחים שהו בבית האימון 3-4 שבועות, הפרדנו בין הפרגיים לפרגיות שעברו מיון קפדני, וגידלנו אותן להטלת ביצים. כמובן כל התוצרת שווקה לתנובה; הביצים הובלנו במשאית קטנה ל"תנובה תל יוסף" 2-3 פעמים בשבוע ועופות לתנובה לבית שאן בכלובי ברזל כבדים וגסים.

במרוצת הזמן נבנה בית אימון חדש. האומנות חוממו ע"י קיטור (!). לשם כך הוצמד לבנין דוד קיטור ומיכל דלק. הקיטור זרם בצנורות לתוך מן ספירלה של צנורות מתחת לסוכך.

בסופו של דבר הפסיקו את פעולת המדגרה כי לא עמדה בסיפוק תצרוכת האפרוחים שנדרשו לפתוח הענף שבהחלט נתן "יום עבודה" ועוד רווחים. וצריכים לזכור שהדרישות שלנו היו הרבה יותר צנועות והמשק עמד די איתן אפילו עד לשנות ה-70 המאוחרות. אני בעצמי גמרתי לעבוד בלול באמצע שנת '55 כאשר קבלתי על עצמי את תפקיד מרכז קניות.

פרידה רותם

לול פטום שנת '97

הגעתי ללול לפני שנתיים וחצי. הרבה ממה שאני יודעת על הלול בשלוחות הוא מנדב שמוביל את הענף כבר שש שנים או מלולנים לשעבר כמו יואל סימון וכו'. מה שאני כן יכולה לספר זה מה קורה בלול היום.

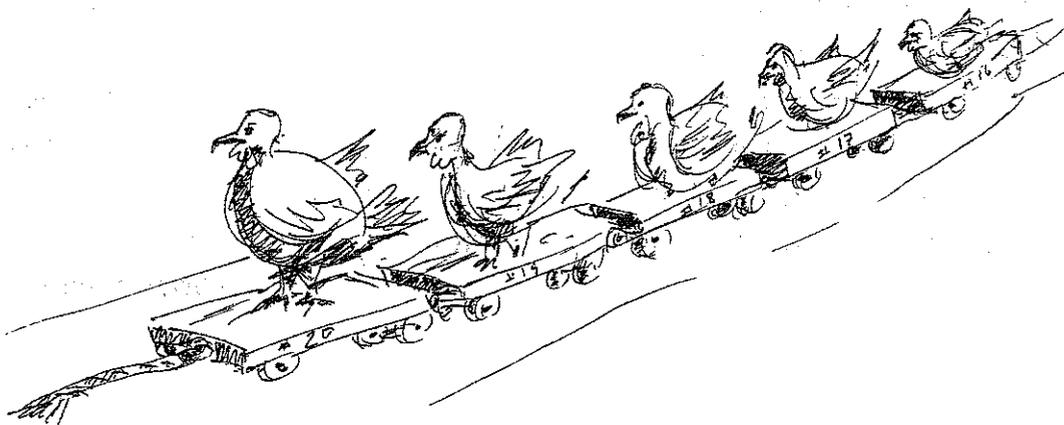
אנחנו היום מגדלים 67,000 עופות בששה מדגרים בשנה בתוך 5 מבנים, כל אחד מהם עם היחודיות שלו. משך מדגר זה פלוס מינוס 50 יום. אם עושים חשבון פשוט רואים שלגדל 6 מדגרים בשנה לוקח 300 יום וזה משאיר לנו זמן בין המדגרים לניקוי, חיטוי והכנת הלולים, בערך 12 יום בין מדגר למדגר במקרה הטוב. כשהגעתי ללול - טונה מזון עלה 700 שקל - היום אותו סוג מזון עולה כ-1100 ש"ח, דבר שמאד הכביד על ההכנסות של הענף, ומחמיר את חשיבותה של נצילות המזון. בשנת '95 היו כ-4500 מגדלי פטמים בארץ והיום ב-'97 רשומים כ-1800 מגדלים והסיבה: חוסר רווחיות בענף.

בשלוחות כפי שכתבתי כל מבנה הוא יחודי בפני עצמו עם פערים מאד גדולים בין מה שכל מבנה מסוגל לתת. מלול 2 שאין בו אפילו מאוררים לקיץ ועד לול 4 המחודש שיש בו טיפניות איוורור ומערכת האבסה משוכללת שמונעת בזבוז בתערובת. אנו משתדלים לתת את התנאים הכי טובים לעופות הכי "רגישים" -

הזכרים. ההבדל בין מדגר בלי מחלות למדגר עם (מתן תרופות) יכולה להיות ההבדל בין הפסד ורווח. השנה יצא משימוש ה"קומביין" שבעבר עשינו איתו מחצית ממשלוחינו דבר שהכפיל את המשלוחים אצל התופסים (8 במספרם בשלוחות!) והעביר את המקפלים לשמירות. עם 8 איש קשה מאד לשווק את כמות העופות שמגדלים אצלנו - כ-20 סמיטריילרים. אז גם אנו התחלנו לעבוד עם קבלן לחלק מהמשלוחים - שוב, דבר שמוריד מרווחיות הענף ואנחנו מנסים להשתמש בהם כמה שפחות. אם יש גברים/נשים שרוצים לעשות קצת כושר אצלנו פעם בחודשיים אתם מוזמנים.

פנינו לעתיד: אין ספק שכדי לשרוד וכפי שהענף נראה היום נצטרך להמשיך להשתכלל גם בשיפור המבנים, הוספת טיפניות בלולים למניעת מחלות, מאווררים לקיץ ויד על הדופק לשיפור ניצולת מזון שהם שני המרכיבים "הכבדים" בהוצאות שלנו.

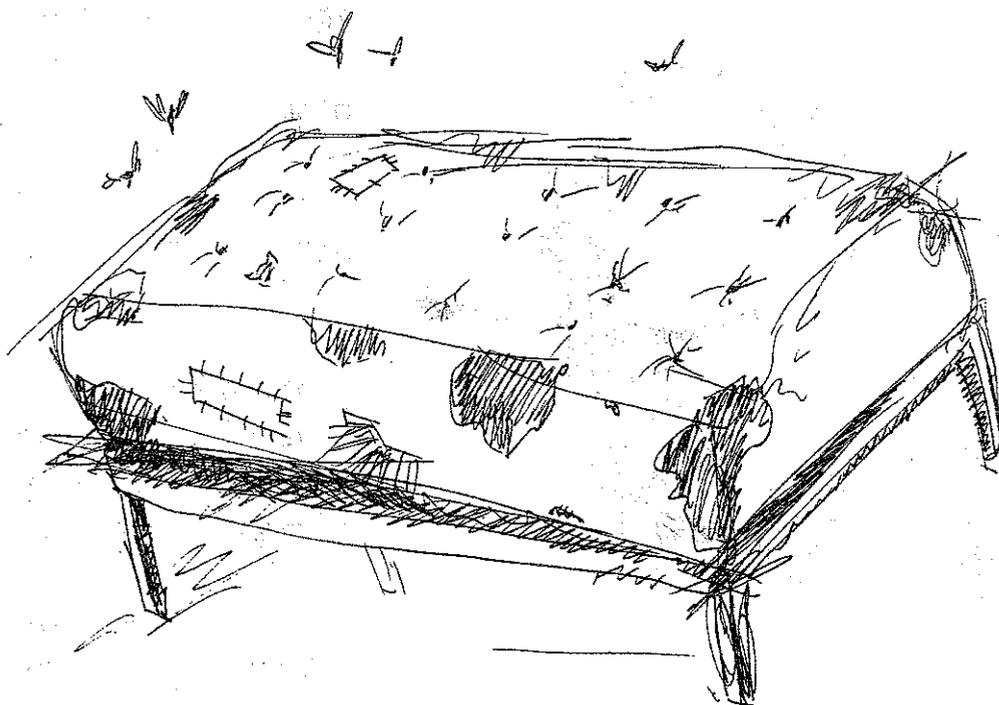
זו הזדמנות להודות לכל אלה שיצאו ממערכת המשלוחים, גם המקפלים וגם התופסים, שעזרו לנו כל כך הרבה: תודה - לא יכולנו לעשות את זה בלעדיכם.

אפרקדן על הדשא הירוק הלח והמרענן, עיני תקועות בשמי התכלת המאדימים לעבר האופק, המשחק בגוונים של בין הערביים. השילוב הזה, מלא הוד והדר, נוסך שלוח, רגיעה, הרפייה. קשה להמנע מלשמוע את כל הרחשים סביב, אולם הם משתלבים בעצב להרמוניה של צבע וצליל וקול צחקוקי ילדים בעת משחק, נקישת דלתות בבתים, צעדים על המדרכות ואפילו ציוצי אופניים שלא שומנו כראוי.

משב הרוח מנענע את עצי התמר התמירים, המתנדנדים כבתפילה חרישית, ולבין כפות ועלים מבצבצים בערבוביה צללים, אור וצבע וקולות צפרים, ואני כמעט כבחלום ובמבט לאחור רואה עצמי שוכב כך על אותה אדמה על גבי מזרון קש משומש, רוחות מוליכות אבק טרדני ישר לעיני, היתושים עוקצים ברגלי, וזבובי הסוס הטרדנים נדבקים אלי כעלוקות, והעכברים מנסים לקרע נתח, ועל הכל החום המעיק והמתיש. אדיוט! אני אומר לעצמי, במקום כזה אתה רוצה לחיות? ברח דודי כל זמן שניתן! רצית להיות חלוץ, אה? אבל במחיר כזה? הרי לא אחזיק מעמד כאן יותר משבוע! אני תופש חזק בדשא "או קיי", אני כאן. 50 שנה עברו מאז. החזקנו מעמד. לא שאלתי את חברי איך הרגישו אז, אולי התביישתי לחשוף את רגשותי, הרי הייתי בין אלה שרצו "לכבוש את השממה" של עמק בית שאן ו"לא להתרווח על שפת ים התיכון". עובדה, נוצר כאן ישוב של הקבוץ הדתי בארץ ישראל במקום שלפני כן לא היה דבר. קבוץ שהניב פירות בשדה ובחברה, הוציא מתוכו דור ראשון ושני. לא כולם המשיכו בדרך, אך יש שנשארו וגם כאלה שהצטרפו, הקימו משפחות וב"ה נמשכת השלשלת.

החושך מתקרב, העננים פוסחים על פני האופק. הם העננים הם אמני הציור והדמוי, הם יציירו לך כל דבר שתדמיון, ואני רואה דרכם דברים שמרחיבים את לבי וגם שמכווצים אותו. איך שלא יהיה מומלץ להתפרקד שעה קלה על הדשא ולהתבונן. נדמה לי שזה מרחיב את האופק.

חג המשק

בבגדי לבן
כמו חתן ביום שמחת לבו
או מתפלל ביום

הדין

צפיתי לשערי החג

שיפתחו

עם המצאי הקבוע והשגרתו:

הבמה המקשטת בפסוקים

וצמחה

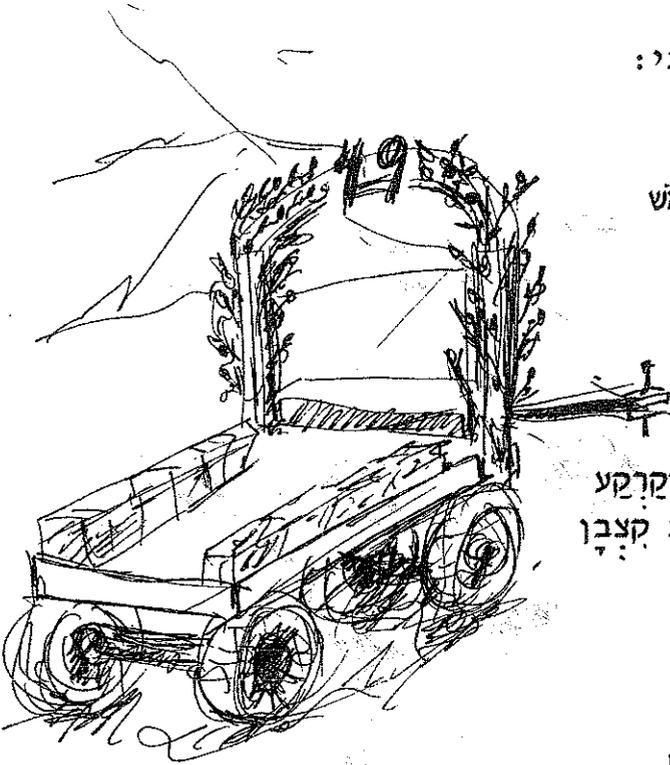
המקורפונים הזוקרים ראש

בהמתנה דרוכה

לקול

חבילות הקש היודעות

לעקצץ

ובהגיע יום העליה על הקרקע
הקישו הממטרות בשדה את קצבן
החד-גוני

רגבי החלקות החרשות

השמימו בלהט

הצהרים

עצי תמר הצילו על גזעם

בכפותיהם הדוממות -

המצאי הקבוע והשגרתו

חג לך, פעת

חיה

ראובן ארצי

עד לבחירתנו הטיפול בבנים התחלק בין ו. קשר שטיפלה בחיילים לבין ועדות השתלמות וקליטה שטיפלו בבנים שאחרי צבא.

מצב זה של חלוקה בין כמה ועדות גרם לכך שלא היה רצף בטיפול בבנים ודברים נפלו בין הכיסאות.

מודל כזה של ו. בנים שמקיפה טיפול בכל הבנים מסיום התיכון ועד סיום האוניברסיטה היה קיים רק בקיבוץ לביא מכל קיבוצי הקבה"ד. יש למודל זה צדדים חיובים של שמירה על רצף של קשר עם הבנים, אך מצד שני הטיפול במספר גדול של בנים מקשה על היכולת להגיע לכל אחד באופן אישי.

הנושאים העיקריים שטיפלנו בהם:

שנת י"ג

קיים עידוד מצד התנועה להוציא את הבנים והבנות לשנת י"ג. היום מגוון המסלולים הולך ומתרחב, ממסלולים של לימודים תורניים במדרשות ובמכינות לקראת השרות הצבאי ועד למסלולים שאינם לימודיים כמו הדרכה בתנועות נוער, קיבוץ עירוני - בירושלים, רכיבה טיפולית, ועוד. אולפעים שוכחים שהייעוד המקורי של שנת ה-י"ג היה להוציא את הבנים לשנת לימודים תורניים. הרחבה נוספת של תכנית ה-י"ג היא תכנית י"ד (שנת לימודים תורניים נוספת לפני הצבא).

במשך כל השנים הקפדנו לשלוח את הבנים רק למסלולים שמאושרים ע"י הקבה"ד ושמשולמת עבורם פעילות ציבורית. כיום אנו חושבים ששנת י"ג אינה מטרה בפני עצמה אלא אם כן המסלול הנבחר מתאים ותוהם לבן. שהולך אליו. במידה ואין מסלול כזה, איננו רואים שום פסול בגיוס לצבא מיד בתום הלימודים.

ש.ש.ש

בענין ה-ש.ש.ש קיים דיון תמידי, האם ה-ש.ש.ש נחוץ או לא. הדילמה בין הרצון לסייע לקיבוצים הצעירים לבין בעיית כוח האדם ההולכת ומחמירה בקיבוצים הותיקים, ולצד זה מיעוט יעדי ה-ש.ש.ש הביא אותנו לעודד את הבנים לעשות ש.ש.ש בבית, אך לא הערמנו קשיים על בנים שהעדיפו לעשות ש.ש.ש מחוץ לבית.

חיילים

רוב הטיפול בחיילים נעשה בשיתוף עם ו. הבטחון של הקבה"ד שמלווה את החיילים בכל ההתלבטויות שלפני הגיוס ואח"כ במשך תקופת השרות הצבאי. הטיפול שלנו בחיילים היה בעיקר סיורי חיילים, תבילות ושמירה על קשר.

סטודנטים

תקופת ההשתלמות היתה התקופה הבעייתית ביותר וזאת בגלל הדילמה בין לקשור את ההשתלמות לקליטה, לבין הרצון לתת הזדמנות שווה לכל בן משק. הקו שהלכנו איתו לאורך כל השנים היה לתת לכל הבנים הזדמנות שווה להצטרף לתכנית צעירים וכך לאפשר לכולם לצאת ללמודים בלי לחייב אותם לקבל החלטות על עתידם בשלב כה מוקדם.

השתדלנו להקפיד על הכללים של התכנית, כיון שהיה ברור לנו שפשרות יגרמו לפרוק התכנית. העובדות מראות שמרבית הצעירים מצטרפים למסלול וגם אלו שלוקחים שנת חופש חוזרים ללמודים, ולא מסתובבים שנים בעולם.

יתכן שיש מקום היום להוסיף מסלול נוסף לצד המסלול הקיים שמקנה יתרון לבנים המעוניינים בקליטה.

לסיכום, המסגרת היתה ברורה, היה באתריותנו לדאוג לבנים בכל אחד מהשלבים הנ"ל.

אבל מה היא דאגה?

כמה מותר להתערב?

כמה לדרוש וכמה לוותר?

לא פעם מצאנו את עצמנו הולכים על חבל דק: מצד אחד רוצים לתת לבנים את כל מבוקשם ומצד שני לדרוש את מה שצריך, ולהמשיך לתת הרגשה טובה של בית גם כשלא מתמלאות כל משאלות ליבם של הבנים וההורים.

למרות שראינו את עצמנו כועדת בנים שדואגת לכל הבנים ולא כועדת קליטה, קשה לסיים את התפקיד בלי לשאול את השאלה המתבקשת:

"אם אנחנו כל כך משתדלים לטוב למה הבנים לא נשארים?
תשובה חד משמעית אין לנו, אבל דבר אחד כמעט ברור לנו:
התשובה היא אצלנו ולא אצל הבנים. ועד שלא נצליח לקלוט את עצמנו ולבנות חברה שמשדרת שמחה ושביעות רצון מעצמה, אין סיכוי שנצליח לשכנע את הבנים לחזור ולהצטרף אלינו.

לסיום אנו רוצים להודות לשמחה, טובה, סטיב, חיים ואתי שהיו שותפים והשקיעו הרבה שעות ומאמץ, ולאחל לבנים הצלחה ותמיד תזכרו שכאן הבית.

חינוך משותף בלתי פורמלי - ההיית? או חלמתי חלום?

מאז ומתמיד היה החינוך הלא פורמלי לילדינו ה"בייבי" של הקיבוץ, הערך המוסף שלו; טיפחנו, דאגנו וידענו שזו השקעה לטווח ארוך, שחינוך זה חשוב.

השינויים שחלו בעולם, בתנועה הקיבוצית הכללית ואצלנו השפיעו כמובן גם על המסגרות החינוכיות שלנו. שינוי - לא בהכרח שלילי הוא, אלא אם כן נדע להתמודד איתו ולהפיק ממנו את המירב. הלכנו לשמוע את דעתם של העוסקים בחינוך.

יום הלימודים הארוך בביה"ס שלנו הוביל לצמצום השהייה בבתי הילדים בקיבוץ.

לפני מס' שנים הוסיף בי"ס היסודי שעות הוראה לכתות ד-ה-ו כדי לתגבר את מקצועות היהדות והחשבון, וכדי לא לצמצם אף שעה ממקצועות המוסיקה, מלאכה, אמנות וספורט.

כתות א-ב עפ"י הוראת משרד החינוך אמורות ללמוד בבי"ס לפחות 6 שעות, כלומר עד 13.30.

גם בי"ס העל יסודי עבר ליום לימודים ארוך עפ"י החלטת בי"ס, בהסכמת ההורים והקיבוצים. ומכאן - בי"ס "נוגס" בחינוך המשלים הניתן בקיבוצים.

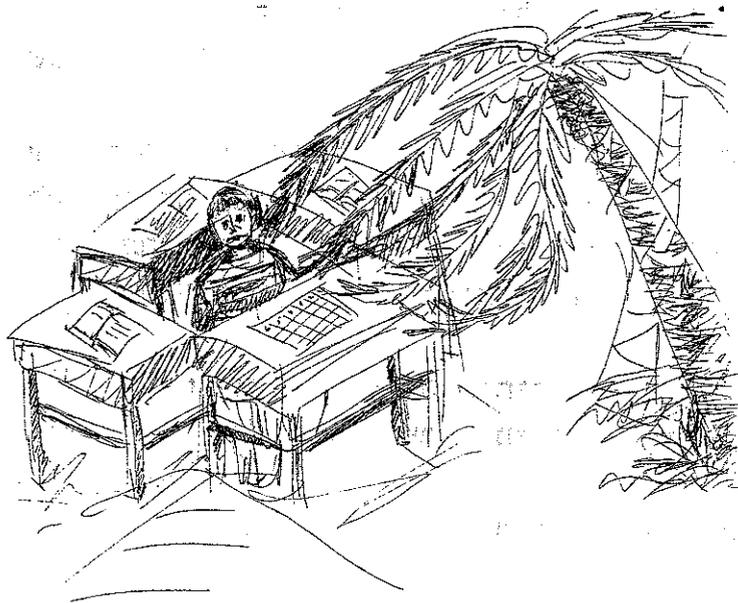
מי יותר מקצועי ממי? בית ספר? או החינוך המשלים בבית? מי השפעתו על הנוער גדולה יותר? בית ספר? או החינוך המשלים בבית?

עפ"י מחקרים, לחינוך המשלים הלא פורמלי יש השפעה גדולה יותר על המתחנך.

מטפלות או מדריך/ה טובים, השפעתם חזקה יותר ממורה טוב, מקצועי, מוסמך וכו'... אבל - עם השינוי צריך להתמודד.

זמן החינוך הלא פורמלי התקצר מאד. תפקיד המטפלת השתנה, במשך השנה היא נפגשת עם הילדים בבוקר, זמן קצר לפני נסיעתם לבית ספר, ואחר הצהריים, לשעתיים בגילאים הצעירים.

החופשות הן החלק הארי והחשוב של העבודה; חברת הילדים נבנית במפגשים הקצרים של היום יום, ובחופשות היא באה לידי מימוש ביחסי הגומלין הנוצרים בין הילדים לבין עצמם, ובין המחנך לבין הילדים. הפעילויות בבית הילדים הן מגוונות, חלקן מתוכננות ומופעלות ע"י המבוגר וחלקן ספונטניות. נכון להיום, תפקיד המטפלת רובו ככולו - חינוכי; התפקידים "הטיפוליים" שעשתה בעבר, עברו לבית ההורים (מקלחת, קיפול כביסה וכו'...) זה מצד אחד, ומצד שני במשך השנה אין לה יום עבודה מלא בבית הילדים, ועליה להשלים אותו בענף אחר. המטפלות - המחנכות מרגישות מתוסכלות; ברור להן ולנו שתפקידן החינוכי חשוב ומרכזי, אך אין להעלות על הדעת שהן תהיינה "פקק" במערכת הקיבוצית, בחלקו האחר של יום העבודה ובניגוד לרצונן.

התיסכול הזה גורם ל"בריחת מוחות וכוחות" מהמערכת החינוכית
הלא פורמלית שאת חשיבותה כבר הזכרנו, [ילדים משוטטים
בחוסר מסגרת הנו גורם מזמין למעשי קונדס].
ה"רחוב הקיבוצי" לא תמיד מפרגן למטפלות ולמערכת, לעומת
זאת החברים כהורים רוצים בחינוך מקצועי על רמה גבוהה.
מדובר בדילמה אמיתית.

קיבוצים שונים מצאו פתרונות שונים לבעיה:
מתנ"ס, מרכז חוגים, פעילויות אחה"צ ובערבים לגילאים
הבוגרים ועוד...

בנות שרות לאומי העוזרות מאד למערכת לתפקד מצד אחד,
גילן הצעיר הקרוב לגיל הילדים כיתרון וכחסרון מצד
שני.

עידוד חברות מנוסות להישאר במערכת בחינוך כשמובטחת
להן עבודה קבועה בחלקו האחר של היום, עבודה מקצועית
המתאימה להן ולאישיותן, גיבוש הצוות החינוכי הקבוע עם
כל המשתמע מכך, כולל טיפוח גאוות יחידה.

בשנת הלימודים הבאה, חסרים כוחות חינוכיים למערכת החינוך
המשלים הבלתי פורמלי וקיומה עומד בסימן שאלה.

השתתפו בכתבה: אביטל עמית, עפרה קין, סטיב ליס, מלכה פוה
(ט"צ).

שמעה ורשמה: סמדר הדסי

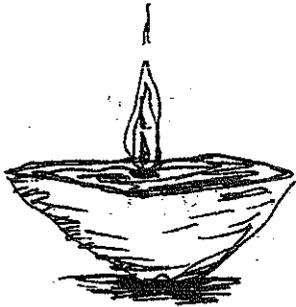
מאז ע' סיון אשתקד
מזוהם צמח נפרד

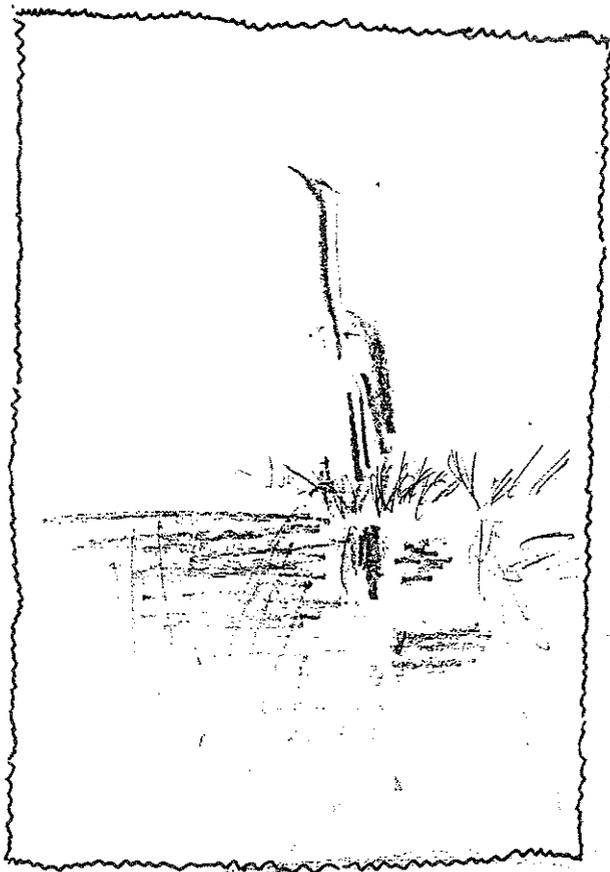
שנת ר"און - ה' סיון
נפרד נני - 30 אדר א'
שואל דנה - 30 אדר ב'

לכונם - אקרה

ואין קץ לכל עמלו...

(גהלת ד')

שלום